

LIETUVOS ADMINISTRACINIŲ GINČŲ KOMISIJOS PANEVĖŽIO APYGARDOS SKYRIUS

S P R E N D I M A S

2025 m. vasario 11 d. Nr. 21RE4-30 (AG4-3/20-2025)

Panevėžys

Lietuvos administracinių ginčų komisijos Panevėžio apygardos skyrius (toliau – Komisija), susidedantis iš Komisijos narių Remigijaus Kalašnyko (pranešėjas ir posėdžio pirmininkas), Astos Povilonienės ir Sigitos Šimbelytės,

sekretoriaujant Natalijai Abuojai,

dalyvaujant pareiškėjos (duomenys neskelbtini) atstovei advokatei Aurelijai Puzinienei,

atsakovės Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovui (duomenys neskelbtini),

viešame Komisijos posėdyje žodinio proceso tvarka vaizdo konferencijos būdu išnagrinėjo administracinį ginčą pagal pareiškėjos (duomenys neskelbtini) skundą dėl Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Sprendimų kontrolės skyriaus sprendimo panaikinimo bei įpareigojimo atlikti veiksmus.

n u s t a t ė:

pareiškėja Komisijos prašė panaikinti Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – ir Agentūra) Sprendimų kontrolės skyriaus (toliau – SKS) 2024-11-28 sprendimo Nr. STS-6398 „Dėl (duomenys neskelbtini) dalyvavimo lygio“ (toliau – Sprendimas) dalį „Dėl dalyvavimo lygio termino nustatymo“ ir įpareigoti Agentūrą priimti naują teisės aktų reikalavimus atitinkantį sprendimą. Paaikškino, jog Sprendimu paliktas galioti Panevėžio teritorinio skyriaus (toliau – ir teritorinis skyrius) 2024-09-24 sprendimas Nr. STS-11538 „Dėl dalyvavimo lygio“ (toliau – 2024-09-24 sprendimas), kuriuo pareiškėjai nustatytas 35 proc. dalyvavimo lygis dėl priežasties „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“ nuo 2024-09-04 neterminuotai. Pareiškėja nesutinka su Sprendimo dalimi „Dėl dalyvavimo lygio termino nustatymo“, nes nepagrįstai, vadovaujantis Kriterijų ir tvarkos aprašo (Komisijos patikslinimas – Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2005-03-21 įsakymu Nr. A1-78/V-179 patvirtintas Dalyvavimo lygio nustatymo kriterijų ir tvarkos aprašas (toliau – Aprašas)) 47 punktu (dalyvavimo lygio termino pradžia yra laikoma prašymo nustatyti dalyvavimo lygį Agentūroje gavimo diena, išskyrus atvejį, kai asmuo kreipiasi nepasibaigus anksčiau nustatyto dalyvavimo lygio terminui ir asmeniui nustatomas didesnis, nei buvo, asmens dalyvavimo lygis) tik nuo 2024-09-04, formaliai sureikšminant pateikto Agentūrai prašymo datą dėl dalyvavimo lygio nustatymo nuo vaikystės.

Pareiškėjai pakartotinis vertinimas po 2007-06-29 atlikto invalidumo grupės prilyginimo darbingumo lygiui, jo metu nustatytas analogiškas darbingumo lygis 35 proc., nedarbingumas 65 proc., nebuvo reikalingas, nes nustatyti sveikatos duomenys nepakito. Šiuo išskirtiniu atveju termino pradžia dalyvavimo lygio negali būti nustatyta nuo 2024-09-04, nes pareiškėja pagal faktinę sveikatos būklę – nuo vaikystės turimą (duomenys neskelbtini), turi teisę į šalpos našlaičių pensiją. Po Sprendimo VSDFV (Komisijos patikslinimas – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba (toliau – VSDFV)) Klaipėdos skyriaus sprendimu nuo 2024-09-04 negalios pensija pareiškėjai buvo sumažinta. Sprendime, nustatant dalyvavimo lygio terminą įvardijamos dvi iš esmės skirtingos datos – „(duomenys neskelbtini) nuo vaikystės“, kuris nustatomas nuo 2024-09-04. Tokia išvada prieštarauja elementariems

protingumo kriterijams, kas patvirtina, jog Agentūra taiko netinkamas teisės normas pareiškėjos teisinės situacijos terminų vertinimo ir nustatymo atžvilgiu.

Pareiškėjos liga ar būklė atsirado nuo vaikystės ir galiojusi iki 2005-07-01. Agentūra neatsižvelgė į prašymą nustatyti neįgalumą nuo vaikystės atgaline data, nes svarbu yra ne tik ligos nustatymo ar atsiradimo laikas, bet ir dalyvumo lygio nustatymo momentas (sprendime iš viso nenurodyta ši data) bei prašymo gavimo data. Agentūra neatsakė į skunde pateiktus pareiškėjos argumentus dėl jos galimybių realizuoti savo turimą teisę pagal Lietuvos Respublikos socialinio draudimo pensijų įstatymo (toliau – SDPI) 38 straipsnio 1 dalį, t. y. teisę gauti našlaičių pensiją, kai mirusiojo (paskelbto mirusiu) vaikai ir įvaikiai iki 18 metų, taip pat vyresni, buvo nedarbingais ar iš dalies darbingais (iki 2005-07-01 – invalidais) pripažinti iki dienos (įskaitytinai), kurią jiems sukanka 24 metai, taip pat tie, kurie dėl ligos ar traumos, atsiradusios, iki jiems sukako 24 metai, padarinių nedarbingais ar iš dalies darbingais (iki 2005-07-01 – invalidais) pripažinti po 24 metų sukakties dienos, tačiau ne vėliau kaip iki dienos įskaitytinai), kurią jiems sukanka 26 metai, ir jeigu jie nuo pripažinimo nedarbingais ar iš dalies darbingais (invalidais) dienos nuolat yra nedarbingi ar iš dalies darbingi (invalidai). Pagal nuo 2005-07-01 įsigaliojusį teisinį reguliavimą asmenims, norintiems po tėvo (tėvų) mirties gauti našlaičių pensiją, keliamos dvi sąlygos: 1) būti pripažintiems neįgaliaisiais, iki jiems sukanka 18 metų; 2) nuo 18 metų būti nuolat nedarbingiems ar iš dalies darbingiems (invalidais), tačiau šis teisinis reguliavimas be išlygų taikomas ir asmenims, neįgaliaisiais pripažintiems nuo pat gimimo (vaikystės). Todėl Agentūra turėjo taikyti ne Aprašo 47 punktą, o 29 punktą.

Archyvinuose dokumentuose nėra išlikusio nustatyto invalidumo nuo vaikystės, tačiau tai nepaneigia juridinio fakto, kad pareiškėja (duomenys neskelbtini) nuo vaikystės, mokėsi specializuotoje (duomenys neskelbtini) mokykloje, kas vienareikšmiai patvirtina, kad invalidumas, kuris tuo metu buvo inicijuojamas vaikams iki 16 metų Lietuvos nacionalinės sveikatos sistemos asmens sveikatos priežiūros įstaigos, pareiškėjai turėjo būti nustatytas. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ministerijos 1993-07-01 Ekspertizės akte Nr. 2186 pagrindinėje diagnozėje nustatyta pagrindinė diagnozė – „(duomenys neskelbtini) nuo vaikystės“, o invalidumo priežastis – „invalidumas iš vaikystės“. Vertintina, kad neįgalių nuo gimimo asmenų teisė į įstatymo nustatytą našlaičių pensiją, palyginti su asmenų, invalidumą įgijusių vėliau, teise, yra išskirtinė ir ši teisė tam tikra prasme yra prigimtinė, iš tokios rūšies neįgalumo kilusių teisių – teisės gauti našlaičių pensiją ir valstybės pareigos šią pensiją mokėti – negalima riboti reikalavimu neįgalumo (invalidumo) nuo vaikystės (gimimo) faktą sieti su atitinkama data – neįgalumo (invalidumo) pripažinimu, iki asmeniui sukanka 18 metų ar prašymo pateikimo data. Konstitucinis teisinės valstybės principas yra universalus principas, kuriuo grindžiama visa Lietuvos teisės sistema, kad konstitucinis teisinės valstybės principas neatsiejamas nuo teisingumo principo, kad neatsiejami teisinės valstybės principo elementai yra teisėtų lūkesčių apsauga, teisinis tikrumas ir teisinis saugumas, kad vienas esminių konstitucinio teisinės valstybės principo elementų yra teisinio saugumo principas, kuris reiškia, kad valstybė turi pareigą užtikrinti teisinio reguliavimo tikrumą ir stabilumą. Šiaulių apygardos teismas 2017-01-26 nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 2A-40-569/2017 konstatavo, kad pagal Tvarkos aprašo 29 punktą, tais atvejais, kai asmuo prašo, kad jo darbingumo lygis būtų nustatytas atgaline data, susiejant jį su darbingumo lygio pakeitimu dėl ligų ar būklių, atsiradusių iki 24 metų, bet ne vėliau, iki jam sukako 26 metai, NDTNT (Komisijos patikslinimas – Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Tarnyba) gali darbingumo lygį nustatyti atgaline data, jei tam yra pateikiama pakankamai duomenų.

Pareiškėjai 2024-09-04 pateikus prašymą, ne kartą kreipiantis į įstaigą ir bandžius spręsti šį klausimą, ji ne tik, kad nuolat buvo klaidinama, tačiau jos prašymas buvo išnagrinėtas formaliai, neatsižvelgiant į prašymo turinį ir tikslą, prašomą nustatyti neįgalumo terminą / pradžią, t. y. lyg ir pripažįstant faktą, kad pagal archyvinius medicininius dokumentus pareiškėjos liga ar būklė yra atsiradusi nuo vaikystės, tačiau akivaizdžiai taikant neteisingą Aprašo punktą.

Komisijos posėdyje pareiškėjos įgaliota atstovė paaiškino skunde išdėstytus argumentus, prašė skundą tenkinti ir įpareigoti Agentūrą priimti naują teisės aktų reikalavimus atitinkantį sprendimą.

Agentūra prašo Komisijos pareiškėjos skundą atmesti kaip nepagrįstą. Paaiškino, jog Agentūros teritorinis skyrius 2024 m. rugsėjo 4 d. – 24 d. vertino pareiškėjos dalyvumo lygį ir nustatė 35 proc. dalyvumo lygį dėl priežasties „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“ neterminuotai nuo 2024-09-04. Nesutikdama su šiuo sprendimu, pareiškėja kreipėsi į Agentūros direktorių dėl pakartotinio dalyvumo lygio vertinimo. Agentūros Sprendimų kontrolės skyrius 2024-11-28 priėmė Sprendimą, kuriuo paliko galioti nepakeistą Agentūros teritorinio skyriaus 2024-09-24 sprendimą.

Patikrinus asmens byloje esančius dokumentus nustatyta, kad Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (įstaigos pavadinimas iki 2023-12-31) Plungės teritorinis skyrius, 2007-06-29 invalidumo grupės prilyginimo darbingumo lygiui aktu Nr. IPD 3229, pareiškėjai turėtų II invalidumo grupę prilygino 35 proc. darbingumo lygiui nuo 2002-03-28 neterminuotai, paliekant darbingumo lygio priežastį „invalidumas nuo vaikystės“. Asmens 2024-09-04 prašymu nustatyti dalyvumo lygį, Agentūros teritorinis skyrius atliko dalyvumo lygio vertinimą ir nustatė 35 proc. dalyvumo lygį dėl priežasties „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“ neterminuotai nuo 2024-09-04. Dalyvumo lygio priežastis „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“ nustatoma tik asmenims, kuriems pagal teisės aktus, galiojusius iki 2005-07-01, buvo nustatyta invalidumo priežastis „nuo vaikystės“. Vadovaujantis Aprašo 45 punktu (sprendime dėl rašymo apsirikimo įrašytas 47 punktą, tačiau ši klaida neturi esminės įtakos sprendimo vykdymui, nepažeidžia trečiųjų asmenų teisėtų interesų bei nekeičia priimto sprendimo pobūdžio) dalyvumo lygio termino pradžia yra laikoma prašymo nustatyti dalyvumo lygį Agentūroje gavimo diena, todėl dalyvumo lygio nustatymo pradžios terminas yra 2024-09-04, kada Agentūroje buvo gautas pareiškėjos prašymas.

Aprašo 38 punkte reglamentuojama, kad jei asmuo dėl pateisinamų priežasčių, nurodytų Aprašo 29.1 papunktyje, praleidžia dalyvumo lygio vertinimo laiką ir Agentūros direktoriaus nustatyta tvarka prašo, dalyvumo lygio ar priežasčių termino pradžia gali būti nustatyti atgaline data, jeigu Agentūrai pateikiami visi Aprašo 8 ar 9 ir 14 punktuose nurodyti dokumentai (duomenys), būtini dalyvumo lygio ar jo priežasčių termino pradžia nustatyti atgaline data, bet ne daugiau kaip už trejus praėjusius metus, skaičiuojant nuo dokumentų (duomenų) gavimo Agentūroje dienos. Pareiškėjai invalidumo grupė, vėliau nuo 2002-03-28 darbingumo lygis buvo nustatytas neterminuotai, todėl praleisti dalyvumo lygio vertinimo termino pareiškėja negalėjo. Kadangi terminas praleistas nebuvo, jį atstatyti atgaline data nėra teisinio pagrindo.

Aprašo 42 punkte nustatyta, jog tais atvejais, kai asmuo prašo, kad jo dalyvumo lygis būtų nustatytas atgaline data, susiejant jį su dalyvumo lygio pasikeitimu dėl ligų arba būklių, atsiradusių iki 24 metų, bet ne vėliau, iki jam sukako 26 metai, Agentūra gali dalyvumo lygį nustatyti atgaline data, jeigu tam nustatyti yra pateikta pakankamai duomenų. Šis teisinis reglamentavimas suponuoja, jog terminas nustatomas atgaline data kai keičiasi dalyvumo lygio priežastis, susiejant ją su dalyvumo lygio pasikeitimu dėl ligų arba būklių, atsiradusių iki 24 metų. Nagrinėjamu atveju priežastis nesikeitė, visais negalios vertinimo laikotarpiais priežastis buvo nustatyta „nuo vaikystės“.

Atsakovė pažymi, kad sąvokos „negalios būklė“ ir „dalyvumo lygis“ yra susijusios, tačiau netapačios. Agentūra vertina ne negalios lygį, o dalyvumo lygį, kuriam esminę įtaką daro ne diagnozuota liga ar asmens patirta trauma, o dėl jų išlikę funkciniai organizmo sutrikimai, dėl kurių masto yra parenkamas kriterijus, pagal kurį nustatomas didesnis ar mažesnis dalyvumo lygis. Dėl šios priežasties, esant pagrindui atlikti pakartotinį dalyvumo lygio vertinimą, dalyvumo lygis yra ne pratęsiamas remiantis jau turimais byloje medicininiais duomenimis, o vertinamas iš naujo, vadovaujantis naujai pateiktais dokumentais, liudijančias tuo metu esamus asmens sveikatos funkcinius sutrikimus ir nustatomas dalyvumo lygio, o ne negalios nustatymo terminas. Dalyvumo lygio priežasties nustatymo prasme svarbu ne tik ligos diagnozavimo ar atsiradimo laikas, bet ir dalyvumo lygio nustatymo momentas. Pagal galiojančius teisės aktus dalyvumo lygis buvo pradėtas vertinti tik nuo 2024-01-01, todėl atstatyti dalyvumo lygį nuo 1992 m. nėra teisinio pagrindo, kadangi tuo metu buvo nustatomos invalidumo grupės, o nuo 2005 m. darbingumo lygis.

Pareiškėja savo reikalavimą grindžia išimtinai subjektyviu teisės aktų ir medicininių dokumentų vertinimu, todėl argumentuodama tai, kad jai netinkamai nustatytas dalyvumo lygio terminas, nesiremia teisės normų nuostatomis, nepateikia įrodymų, pagrindžiančių šio reikalavimo teisėtumą ir pagrįstumą. Pažymėtina ir tai, kad pasikeitus asmens sveikatos būklei, asmuo turi teisę kreiptis į gydančią gydytoją dėl naujo siuntimo į Agentūrą ir medicininių dokumentų parengimo, kurie turėtų būti pateikti Agentūros teritoriniam skyriui dėl pakartotinio dalyvumo lygio.

Komisijos posėdyje atsakovės įgaliotas atstovas paaiškino atsiliepime pateiktus argumentus, pareiškėjos įgaliotai atstovei dėl juridinio fakto nustatymo siūlė kreiptis į teismą, prašė pareiškėjos skundą atmesti kaip nepagrįstą.

Skundas tenkintinas.

Ginčas tarp šalių kilo dėl Agentūros priimto Sprendimo, kuriuo paliktas galioti Agentūros teritorinio skyriaus 2024-09-24 sprendimas, teisėtumo.

Remiantis byloje esančia medžiaga, nustatyta, kad pareiškėja su 2024-09-04 Prašymu nustatyti negalią kreipėsi į Agentūrą (prašymo reg. data 2024-09-04, Nr. DNS-71656), prašydama nustatyti dalyvumo lygį. Prašymo dalyje „Prašau negalią nustatyti atgaline data“ datos ir priežasties nenurodė. Taip pat pareiškėja Agentūrai pateikė 2024-09-09 Prašymą (reg. data 2024-09-09, Nr. GP-3770), kuriuo pareiškėjos atstovė – dukra prašė mamai nustatyti neįgalumą atgaline data bei nurodė, kad prie prašymo prideda turimų dokumentų kopijas (mokymosi (duomenys neskelbtini) mokykloje-internete žurnalo kopijos), kuriuose pažymimas faktas, kad (duomenys neskelbtini) yra nuo vaikystės.

Agentūros Plungės teritorinio skyriaus vyriausioji specialistė 2024-09-06 užpildė pareiškėjos Individualios pagalbos poreikio klausimyną (toliau – Klausimynas), kuriame nurodyta iš viso asmens balų – 6.

Agentūros teritorinis skyrius 2024-09-24 sudarytame Dalyvumo lygio vertinimo akte Nr. DL-4085 (toliau – 2024-09-24 dalyvumo aktas) nurodė šiuos duomenis: vertinimas pradėtas 2024-09-04, baigtas 2024-09-24; bendras bazinio dalyvumo ir Klausimyno balų suma 178; dalyvumo lygis 35 procentai; dalyvumo lygio priežastis „37.14 ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės (tik asmenims, kuriems pagal teisės aktus, galiojusius iki 2005-07-01, buvo nustatyta invalidumo priežastis „nuo vaikystės“). Pakartotinai vertinant šių asmenų dalyvumo lygį pasibaigus terminui, nurodoma ši priežastis“); priimamas sprendimas – nustatyti 35 proc. dalyvumo lygį ir 65 proc. netekto dalyvumo lygį nuo 2024-09-04 iki neterminuotai.

Agentūros teritorinis skyrius, vadovaujantis Aprašo 27.8 papunkčiu, 2024-09-24 dalyvumo akto pagrindu, priėmė 2024-09-24 sprendimą, kuriuo pareiškėjai nustatė 35 proc. dalyvumo lygį ir 65 proc. netekto dalyvumo lygį.

Pareiškėja, atstovaujama advokatės, 2024-10-22 skundu kreipėsi į Agentūros direktorių, prašydama panaikinti 2024-09-24 sprendimą ir atlikti pakartotinį pareiškėjos pateiktų archyvinių medicininių / siuntimo ir kitų dokumentų vertinimą, tuo atveju, kai asmuo prašo, kad jo dalyvumo lygis būtų nustatytas atgaline data, susiejant jį su dalyvumo lygio pasikeitimu dėl ligų arba būklių, atsiradusių iki 24 metų, bet ne vėliau, iki jam sukako 26 metai. Skunde nurodė, jog Panevėžio teritorinis skyrius, priimant sprendimą, net ne išigilino į 2024-09-09 prašymo turinį, kuriuo prašoma pareiškėjai nustatyti neįgalumą atgaline data, t. y. jog (duomenys neskelbtini) yra nuo vaikystės. Po šio sprendimo VSDFV Klaipėdos skyriaus sprendimu pareiškėjai nuo 2024-09-04 negalios pensija sumažinta iki 426,61 Eur (prieš tai buvo 456 Eur). Vadovaujantis Aprašo 42 punktu, Agentūra gali dalyvumo lygį nustatyti atgaline data, jeigu tam nustatyti yra pateikta pakankamai duomenų. Vietoje 42 punkto visiškai nepagrįstai ir formaliai buvo taikytas 37.14 papunktis.

Agentūros SKS 2024-11-28 sudarytame Dalyvumo lygio vertinimo akte Nr. DL-4794 nurodyta, jog jis pildomas atliekant pakartotinį vertinimą pagal asmens skundą. Vertinimas pradėtas 2024-10-23, baigtas 2024-11-28. Šiame akte taip pat pateikiami duomenys apie dalyvumo lygio nustatytą, kurie buvo pateikti Agentūros teritorinio skyriaus 2024-09-24 dalyvumo akte).

Agentūros SKS 2024-11-28 priėmė Sprendimą, kurio paliko galioti teritorinio skyriaus 2024-09-24 sprendimą, kuriuo asmeniui nustatytas 35 proc. dalyvumo lygis dėl priežasties „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“ nuo 2024-09-04 neterminuotai. Sprendimo dalyje „Dėl dalyvumo lygio termino“ nurodė, kad dalyvumo lygis, vadovaujantis ANTAPI 19 straipsnio 6 dalies 4 punkto ir Aprašo 47 punkto nuostatomis, asmeniui nustatytas neterminuotai nuo 2024-09-04. Pareiškėjai dalyvumo lygio priežastis „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“ nustatyta pagal Aprašo 37.14 papunktį.

Valstybinės medicininės socialinės ekspertizės komisijos duomenimis, pareiškėjai III invalidumo grupė dėl priežasties „invalidumas iš vaikystės“, pirmą kartą nustatyta nuo 1993-07-01. Dalyvumo lygio priežastis „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“ nustatoma tiems asmenims, kuriems pagal teisės aktus, galiojusius iki 2005-07-01, buvo nustatyta invalidumo priežastis „nuo vaikystės“. Pakartotinai vertinant šių asmenų darbingumo lygį pasibaigus terminui, nurodoma ši priežastis. Vadovaujantis aukščiau išdėstytu, asmeniui pagrįstai nustatyta dalyvumo lygio priežastis „ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės“. Vadovaujantis Aprašo 45 punktu, dalyvumo lygio nustatymo momentas (termino pradžia) yra laikoma prašymo nustatyti dalyvumo lygį Agentūroje gavimo diena. Dalyvumo lygis gali būti nustatomi atgaline data tik tuo atveju, jeigu asmuo anksčiau turėjo nustatytą dalyvumo lygį. Paaiškiname, kad dalyvumo lygis atgaline data, nuo diagnozuoto susirgimo dienos, negali būti nustatytas, nes dalyvumo lygis vertinamas, kai asmenį gydantis gydytojas, nustatęs diagnozę ir tik po to, kai po taikyto gydymo ir (ar) medicininės reabilitacijos išlieka organizmo funkcijų sutrikimų, kurie yra patvirtinti instrumentiniais, klinikiniais laboratoriniais ir (ar) kitais tyrimais, parengia ir įteikia asmeniui ar pateikia Agentūrai dokumentus, reikalingus dalyvumo lygiui įvertinti taip pat asmuo pateikia prašymą Agentūrai nustatyti dalyvumo lygį. Pasikeitus sveikatos būklei (atsiradus naujų duomenų), asmuo turi teisę kreiptis į gydantį gydytoją dėl naujo siuntimo į Agentūrą užpildymo ir medicininių dokumentų, patvirtinančių diagnozuotus sveikatos funkcinis sutrikimus, parengimo, kurie turėtų būti pateikti arba išsiųsti Agentūros teritoriniam skyriui dėl dalyvumo lygio vertinimui atlikti.

Dėl Sprendimo teisėtumo.

Pareiškėja nesutikimą su Agentūros Sprendimu dalyje „Dėl dalyvumo lygio termino nustatymo“ grindžia tuo, kad Agentūros teritorinis skyrius jos prašymą išnagrinėjo formaliai, neatsižvelgiant į prašymo turinį ir tikslą, prašomą nustatyti neįgalumo terminą / pradžią. Agentūra, nagrinėdama pareiškėjos 2024-10-22 skundą, neatsakė į skundo argumentus dėl jos galimybių realizuoti teisę pagal SDPI 38 straipsnio 1 dalį, todėl taikė ne Aprašo 29 punktą, o 47 punktą.

Ginčo teisinius santykius reglamentuoja Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymas (toliau – VAĮ, aktuali redakcija nuo 2024-01-01 iki 2024-12-26), Lietuvos Respublikos asmens su negalia teisių apsaugos pagrindų įstatymas (aktuali redakcija nuo 2024-01-01) (toliau – Įstatymas), Aprašas (aktuali redakcija nuo 2024-07-04 iki 2024-12-06).

Agentūra pagal kompetenciją dalyvauja formuojant ir įgyvendinant asmens su negalia teisių apsaugos politiką (Įstatymo 15 straipsnio 1 dalis). Atsakovei suteikta teisė VAĮ nustatyta tvarka ir terminais priimti sprendimus, nurodytus Įstatymo 15 straipsnio 1 dalyje, įskaitant sprendimus dėl asmens su negalia dalyvumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko, termino, netekto dalyvumo procentų (100 procentų dalyvumo lygio ir asmeniui nustatyto dalyvumo lygio procentų skirtumo; 6 punkto „b“ papunktis).

Pažymėtina, jog atsakovė pagal vykdomų funkcijų apimtį bei paskirtį, veiklos pobūdį, turimus įgaliojimus priskirtina viešojo administravimo subjektams, todėl savo veikloje privalo vadovautis ir VAĮ nuostatomis. VAĮ 3 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas įstatymo viršenybės principas reikalauja, kad administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais. Vadovaujantis VAĮ 3 straipsnio 5 dalyje įtvirtintu išsamumo principu, viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį.

VAĮ 10 straipsnio 5 dalies 5 – 6 punktuose nustatyta, kad administraciniame sprendime turi būti nurodytas administracinio sprendimo teisinis ir faktinis pagrindas ar kitos administraciniam sprendimui įtakos turėjusios aplinkybės; administracinio sprendimo motyvai. Paminėtos VAĮ nuostatos reiškia, jog individualus administracinis aktas turi būti pagrįstas objektyviais duomenimis (faktais) ir teisės aktų normomis, o taikomos poveikio priemonės turi būti motyvuotos. VAĮ įtvirtinta individualaus administracinio akto turinui keliamų reikalavimų taisyklė yra bendroji taisyklė, kurios paprastai turi laikytis visi viešojo administravimo subjektai, priimdami individualius administracinius aktus pagal savo kompetenciją (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo, toliau – LVAT) 2021-12-15 nutartis administracinėje byloje Nr. eA-3014-968/2021.

Pagal Įstatymo 2 straipsnio 8 dalį, dalyvumo lygis – atsižvelgiant į pilnamečio asmens negalią ir aplinkos veiksnius kompleksiskai įvertintos ir nustatytos asmens galimybės ir pajėgumas visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenės gyvenime.

Įstatymo 19 straipsnyje nustatyta, jog dalyvumo lygis gali būti nustatomas neterminuotai, kai neprognozuojami aplinkos veiksnių įtakos ir (ar) asmens organizmo funkcijų sutrikimų pasikeitimai, galintys daryti įtaką asmens dalyvumo lygio pasikeitimui, ir (ar) asmens organizmo funkcijų sutrikimai yra nuolatinio, nekintamo pobūdžio (6 dalies 4 punktas); dalyvumo lygio nustatymo kriterijus ir tvarką nustato socialinės apsaugos ir darbo ministras kartu su sveikatos apsaugos ministru.

Aprašas reglamentuoja dokumentų, reikalingų dalyvumo lygiui nustatyti, parengimo ir pateikimo tvarką, dalyvumo lygio priežasties, atsiradimo laiko ir jo termino nustatymo tvarką, nustato kriterijus, kuriais vadovaujantis nustatomas dalyvumo lygis (Aprašo 1 punktas). Dalyvumo lygį nustato Agentūra) (Aprašo 2 punktas).

Pagal Aprašo 42 punktą tais atvejais, kai asmuo prašo, kad jo dalyvumo lygis būtų nustatytas atgaline data, susiejant jį su dalyvumo lygio pasikeitimu dėl ligų arba būklių, atsiradusių iki 24 metų, bet ne vėliau, iki jam sukako 26 metai, Agentūra gali dalyvumo lygį nustatyti atgaline data, jeigu tam nustatyti yra pateikta pakankamai duomenų. Ligų arba būklių, atsiradusių iki 24 metų, priežastys nustatomos tik tuo atveju, kai asmuo buvo pripažintas asmeniu su negalia, iki jam sukako 26 metai.

Agentūros teritorinis skyrius per 20 darbo dienų nuo Aprašo 8 arba 9 ir 14 punktuose nurodytų dokumentų gavimo dienos atlieka dalyvumo lygio vertinimą ir priima sprendimus dėl asmens dalyvumo lygio, jo priežasties (-čių), atsiradimo laiko, termino (toliau – sprendimas dėl dalyvumo lygio) ir Agentūros direktoriaus nustatyta tvarka asmeniui prašant – sprendimą dėl darbo pobūdžio ir sąlygų (Aprašo 49 punktas).

Agentūros teritorinių skyrių sprendimai, nurodyti Aprašo 29 ar 49 punkte, gali būti skundžiami Agentūros direktoriui per vieną mėnesį nuo dokumentų, nurodytų Aprašo 30 ar 52 punkte, gavimo dienos, kai asmuo ar atstovas nesutinka su Agentūros teritorinio skyriaus sprendimu (Aprašo 55.1 papunktis).

Pirmiausia pažymėtina, kad byloje nėra ginčo dėl Agentūros teritorinio skyriaus 2024-09-24 sprendimu nustatyto dalyvumo lygio, išreikšto procentais (35 proc.). Pareiškėja Agentūros SKS priimto sprendimo dėl dalyvumo lygio dydžio procentine išraiška neskundė, todėl dėl šios Sprendimo dalies teisėtumo Komisija nepasisakys. Nagrinėjamu atveju ginčas iš esmės kilo dėl dalyvumo lygio nustatymo termino, t. y., jog jis nebuvo nustatytas atgaline data.

Pareiškėja Agentūrai pateiktame 2024-10-22 skunde nurodė, jog Agentūros teritorinis skyrius dalyvumo lygio terminą nustatė nuo 2024-09-04 iki neterminuotai, pripažindamas, kad pareiškėjos liga ar būklė, yra atsiradusi nuo vaikystės (galiojusi iki 2005-07-01), tačiau neatsižvelgė į prašymą – nustatyti neįgalumą nuo vaikystės atgaline data.

Iš Agentūros teritorinio skyriaus 2024-09-24 sprendimo matyti, jog jame pripažįstama, kad pareiškėjos negalia ((duomenys neskelbtini)) yra nuo vaikystės, dalyvumo lygio priežastimi pasirinktas Aprašo 37.14 papunktis – ligos arba būklės, atsiradusios nuo vaikystės (tik asmenims, kuriems pagal teisės aktus, galiojusius iki 2005-07-01 buvo nustatyta invalidumo priežastis „nuo vaikystės“. Pakartotinai vertinant šių asmenų dalyvumo lygį pasibaigus terminui, nurodoma ši priežastis). Tačiau sprendime iš viso nepasisakyta dėl pareiškėjos 2024-09-09 prašymo nustatyti dalyvumo lygį atgaline data. Šiame sprendime nenurodytos aplinkybės, susijusios su anksčiau pareiškėjai iki 2005-07-01

nustatytais negalios pripažinimo faktais, juo labiau, kad 2024-09-24 dalyvumo aktą pildžiusios darbuotojos jame pažymėjo, jog pareiškėjai negalia nustatoma ne pirmą kartą. Taip pat 2024-09-24 sprendime nepateikiamas UAB Telšių šeimos sveikatos centro šeimos gydytojos 2024-09-04 siuntime išdėstytų medicininių duomenų (anksčiausias gyd. LOT įrašas apie pacientės diagnozę rastas 1998 m., tačiau ankstesnių med. kortelės duomenų gauti iš gyd. įstaigų nepavyko (pasak artimųjų kortelė sudegusi/pamesta)) vertinimas.

Pagal Neįgaliųjų reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus 2023-09-21 įsakymu Nr. V-76 (Agentūros direktoriaus 2024-10-31 įsakymo Nr. V-217 redakcija) patvirtintus SKS nuostatus SKS pagal kompetenciją vykdo periodinę planinę ir neplaninę Agentūros teritorinių skyrių priimtų sprendimų kontrolę (5.1 papunktis); pagal kompetenciją nagrinėti asmenų, išmokas mokančių institucijų prašymus (skundus) dėl Agentūros teritorinių skyrių priimtų Įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 6 punkte nurodytų sprendimų priėmimo klausimais jų teisėtumo ir pagrįstumo (5.2 papunktis).

Vadovaujantis Aprašo 58 punktu, Agentūros SKS atlikdamas pakartotinį dalyvumo lygio vertinimą, Aprašo 57.1 papunktyje nurodytu atveju (asmeniui nesutikus su Agentūros teritorinio skyriaus priimtu sprendimu, kai Agentūros direktoriaus įgaliotas valstybės tarnautojas priima sprendimą atlikti pakartotinį asmens dalyvumo lygio vertinimą), remiasi tik tais dokumentais ir (ar) informacija, kuri Agentūrai buvo pateikta arba Agentūros turėjo būti surinkta priimant skundžiamą sprendimą.

Komisija, nagrinėja ginčą dėl Agentūros SKS sprendimo, priimto išnagrinėjus teritorinio skyriaus sprendimo pagrįstumo klausimą, atsižvelgiant į pareiškėjos skunde nurodyto reikalavimo apimtį. Nagrinėjamu atveju Komisija vertina tai, ar pareiškėjos pakartotinis darbingumo lygio priežasties vertinimas buvo nustatomas laikantis teisės aktų reikalavimų, ar sprendimai (ar jų dalis) priimti laikantis pagrindinių procedūrų ir taisyklių, turėjusių užtikrinti objektyvų visų aplinkybių įvertinimą, ar buvo atsižvelgta į pareiškėjos 2024-10-22 skunde nurodytas aplinkybes.

Pareiškėjos atstovė 2024-10-22 skundu Agentūros prašė patenkinti skundą, panaikinti sprendimą ir atlikti pakartotinį pareiškėjos pateiktų archyvinių medicininių / siuntimo ir kitų dokumentų vertinimą, tuo atveju, kai asmuo prašo, kad jo dalyvumo lygis būtų nustatytas atgaline data, susiejant jį su dalyvumo lygio pasikeitimu dėl ligų arba būklių, atsiradusių iki 24 metų, bet ne vėliau, iki jam sukako 26 metai. Taigi, skundu prašoma dalyvumo lygio nustatymo atgalinė data yra siejama su iki jai sukako 26 metai nustatytu neįgalumu (iki 2005-07-01 – invalidumu).

Agentūros SKS priimto Sprendimo dalyje dėl dalyvumo lygio termino nurodė, jog Valstybinės medicininės socialinės ekspertizės komisijos duomenimis, pareiškėjai III invalidumo grupė dėl priežasties „invalidumas iš vaikystės“, pirmą kartą nustatyta nuo 1993-07-01. Taip pat, atsakovė vertino, kad dalyvumo lygis gali būti nustatomi atgaline data tik tuo atveju, jeigu asmuo anksčiau turėjo nustatytą dalyvumo lygį, bei paaiškino, kad dalyvumo lygis atgaline data, nuo diagnozuoto susirgimo dienos, negali būti nustatytas, nes dalyvumo lygis vertinamas, kai asmenį gydantis gydytojas, nustatęs diagnozę ir tik po to, kai po taikyto gydymo ir (ar) medicininės rehabilitacijos išlieka organizmo funkcijų sutrikimų, kurie yra patvirtinti instrumentiniais, klinikiniais laboratoriniais ir (ar) kitais tyrimais, parengia ir įteikia asmeniui ar pateikia Agentūrai dokumentus, reikalingus dalyvumo lygiui įvertinti taip pat asmuo pateikia prašymą Agentūrai nustatyti dalyvumo lygį.

Komisija pažymi, jog išvardyti SKS vertinimai bei paaiškinimai nėra išsamiai pagrįsti faktiniais duomenimis ir nepagrįsti teisės aktų normomis. Sprendimo dalyje nepateikiamas pareiškėjos pateiktų archyvinių medicininių / siuntimo ir kitų dokumentų, išskyrus 1993-07-01 Ekspertizės akto Nr. 2186 ir juose esančių duomenų (faktų) apie pareiškėjos nustatytą negalią (invalidumą) vertinimas. Iš Sprendimo dalyje pateiktų duomenų, jog pareiškėjai pirmą kartą III invalidumo grupė buvo nustatyta 1993-07-01, nėra aišku, ar nuo šios datos galėtų būti nustatytas dalyvumo lygis atgaline data, o taip pat, ar galėtų būti nustatytas dalyvumo lygis nuo pareiškėjos skunde nurodytos datos – iki pareiškėjai sukako 26 metai (1992-03-07), esant duomenims, jog pareiškėja (duomenys neskelbtini) nuo 1 metų, lankė (duomenys neskelbtini) mokyklą.

LVAT savo praktikoje yra pažymėjęs, kad kilus administraciniam ginčui dėl individualaus administracinio akto, jį priėmęs subjektas ginčo nagrinėjimo ne teismo tvarka institucijoje ir (ar) teisme (analogiškai – Komisijoje) negali nurodyti priimto akto motyvų (jei aktas buvo be motyvų), papildyti ar pakeisti akte nurodytus motyvus (žr., pvz., 2016-02-02 nutartį administracinėje byloje Nr. A313-146/2016).

Komisijos vertinimu, Sprendime privalo būti pateikti aiškūs ir pakankami motyvai dėl dalyvumo lygio nustatymo atgaline data, be to pat sprendimas netenkinti pareiškėjos 2024-09-09 prašymo nustatyti dalyvumo lygį atgaline data turi būti pagrįstas objektyviai nustatytais faktinėmis aplinkybėmis.

LVAT praktikoje akcentuota, kad esminė administracinio sprendimo pagrįstumo sąlyga – turi būti nustatytos ne pavienės faktinės aplinkybės, o juridinių faktų visetas, būtinas ir pakankamas teisės normai taikyti (žr., pvz., 2012-07-20 nutartį administracinėje byloje A520-2294/2012; 2012-08-03 nutartį administracinėje byloje Nr. A444-2366/2012; 2015-02-18 nutartį administracinėje byloje Nr. A398-442/2015). Pareigos nustatyti juridinių faktų visetą nesilaikymas nedera nei su gero administravimo principu, nei su VAI nuostatomis (žr., pvz., 2022-08-24 sprendimą administracinėje byloje Nr. eA-287-502/2022).

Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms. Pagal formuojamą teismų praktiką geras viešojo administravimo principas apima asmens teisę į pagrįstą (faktais ir teisės normomis) bei motyvuotą administracinį sprendimą (žr., pvz. LVAT 2012-05-31 sprendimas administracinėje byloje Nr. A602-2112/2012), pareigą imtis aktyvių veiksmų, padėti, elgtis rūpestingai ir atidžiai. Iš gero administravimo principo išplaukia, kad valstybės institucijos, priimdamos administracinius sprendimus, privalo dirbti rūpestingai ir atidžiai, veikti taip, kad administracinėje procedūroje būtų laikomasi visų teisės aktų nuostatų. Pagal gero administravimo principą valstybės institucijos turi vykdyti procedūras nešališkai ir objektyviai (žr., pvz. LVAT 2013-03-26 nutartis administracinėje byloje Nr. A756-708/2013, 2014-03-25 nutartis administracinėje byloje Nr. A756-997/2014 ir kt.).

LVAT praktikoje nurodyta, kad, vertinant individualaus administracinio akto teisėtumą VAI 10 straipsnio taikymo aspektu, turi būti atsižvelgiama į tuos teisės aktus, kurie reguliuoja konkretų teisinį santykį (nagrinėjamu atveju – Įstatymas, Aprašas), t. y. turi būti įvertinama, kokie ir kokia apimtimi yra teisiškai reikšmingi faktai bei kokios konkrečios materialinės teisės normos asmeniui gali sudaryti atitinkamas prielaidas bei sąlygas, kad būtų sukurtos, panaikintos ar pakeistos asmens subjektinės teisės tam tikruose teisiniuose santykiuose. Šia teisės norma iš esmės siekiama užtikrinti, kad asmeniui, dėl kurio yra priimtas atitinkamas individualus administracinis aktas, būtų žinomi šio akto priėmimo teisinis bei faktinis pagrindai, motyvai (žr., pvz., LVAT 2011-06-27 sprendimą administracinėje byloje Nr. A-556-336/2011).

Įvertinus tai, kas išdėstyta, Komisija daro išvadą, kad skundžiamas Sprendimas dalyje dėl dalyvumo lygio termino neatitinka VAI 10 straipsnio 5 dalies 5 ir 6 punktuose nustatytų reikalavimų administraciniam aktui, todėl naikinamas šioje dalyje. Panaikinus skundžiamą Sprendimą dalyje, atsakovė įpareigojama priimti naują teisės aktų reikalavimus atitinkantį sprendimą dėl dalyvumo lygio termino.

Pažymėtina, kad sprendimas, kuriuo panaikintas viešojo administravimo subjekto priimtas aktas dėl to, jog jame neaiškūs jo priėmimo motyvai, nereiškia, kad viešojo administravimo subjektas yra įpareigojamas priimti priešingą sprendimą – šiuo atveju viešojo administravimo subjektas gali priimti bet kokį sprendimą, tačiau jame turi būti aiškiai nurodyti tokio sprendimo priėmimo motyvai (žr., pvz., LVAT 2014-02-04 nutartį administracinėje byloje Nr. A602-120/2014).

Atsakovė atsiliepiame į pareiškėjos skundą prašo užtikrinti visų prie bylos pridėtų dokumentų neviešinimą ir leisti susipažinti tik proceso šalims ar jų teisėtiems atstovams. Toks prašymas motyvuojamas tuo, kad visa juose esanti informacija yra susijusi su asmens, kurio tapatybė yra žinoma, duomenimis (asmens kodas, namų adresas, asmens tapatybės kortelės numeris ir pan.), o kita dalis priskirtina specialių kategorijų asmens duomenims, susijusiems su asmens sveikata. Atsakovės vertinimu, Bendrajame asmens duomenų apsaugos reglamente ši sąvoka nėra susiaurinama – jame

nustatyta, kad asmens duomenys neturi baigtinio kategorijų sąrašo, todėl atsižvelgiant į galimybę nustatyti asmens tapatybę, bet kokia informacija gali būti laikoma asmens duomenimis.

Komisijos veiklą reglamentuojantys teisės aktai nenumato teisės pripažinti nagrinėjamos bylos medžiagos (jos dalies) nevieša. Pagal įstatymo analogiją vadovaujamosi Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo 14 straipsnio 2 dalimi, kurioje nustatyta, kad priimdamas viešame teismo posėdyje sprendimą byloje arba nutartį nutraukti bylą ar skundą (prašymą, pareiškimą) palikti nenagrinėtą arba gavęs prašymą susipažinti su bylos medžiaga, teismas turi teisę proceso dalyvių prašymu ar savo iniciatyva motyvuota nutartimi nustatyti, kad bylos medžiaga ar jos dalis yra nevieša, kai reikia apsaugoti žmogaus asmens, jo privataus gyvenimo ir nuosavybės slaptumą, informacijos apie asmens sveikatą konfidencialumą, taip pat jeigu yra rimtas pagrindas manyti, kad bus atskleista valstybės, tarnybos, profesinė ar komercinė paslaptis.

Remiantis atsakovės atsiliepime išdėstytais argumentais, įvertinus tai, kad didžiąją bylos medžiagos dalį sudaro specialių kategorijų asmens duomenys, susiję su asmens sveikata, siekiant apsaugoti informacijos apie asmens sveikatą konfidencialumą, visa nagrinėjamos bylos medžiaga pripažintina nevieša, neteikiant jos susipažinti ar kopijuoti byloje nedalyvavusiems asmenims.

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos ikiteisminio administracinių ginčų nagrinėjimo tvarkos įstatymo 19 straipsniu, 20 straipsnio 1 dalies 3 punktu, 22 straipsniu, Komisija

n u s p r e n d ž i a:

Pareiškėjos (duomenys neskelbtini) skundą tenkinti.

Panaikinti Asmens su negalia teisių apsaugos agentūros prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Sprendimų kontrolės skyriaus 2024-11-28 sprendimą Nr. STS-6398 „Dėl (duomenys neskelbtini) dalyvavo lygio“ dalyje dėl dalyvumo lygio termino ir įpareigoti Asmens su negalia teisių apsaugos agentūrą prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos priimti naują teisės aktų reikalavimus atitinkantį sprendimą dėl dalyvumo lygio.

Visą bylos medžiagą pripažinti nevieša ir neteikti susipažinti bei kopijuoti kitiems asmenims, išskyrus proceso dalyvius ir jų įgaliotus atstovus.

Sprendimą per vieną mėnesį nuo jo priėmimo dienos bylos šalys turi teisę skusti Regionų administraciniam teismui Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Posėdžio pirmininkas

Remigijus Kalašnykas

Komisijos nariai

Asta Povilonienė

Sigita Šimbelytė